

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
diarienummer Ju2022/02651

Yttrande över promemorian Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18)

Inledning

Länsstyrelsen Östergötland (härefter Länsstyrelsen) välkomnar möjligheten att yttra sig över promemorian Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18). Länsstyrelsen instämmer i att det finns behov av att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld och tillstyrker promemorians förslag om att ett nytt brott, psykisk misshandel, införs i brottsbalken. Länsstyrelsen belyser särskilt perspektivet hedersrelaterat våld och förtryck kopplat till psykiskt våld i sitt yttrande utifrån det nationella uppdrag inom området som Länsstyrelsen har.

Bakgrund

Hedersrelaterat våld och förtryck utgör ett stort samhällsproblem som drabbar flickor och pojkar, kvinnor och män och får allvarliga konsekvenser för de utsatta. Länsstyrelsen har en nationell stödtelefon¹ dit yrkesverksamma kan vända sig för att få råd, stöd och vägledning i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Stödtelefonen har fått samtal om 428 ärenden som rör 468 individer, under perioden januari till och med september 2022. Flera av de utsatta individerna har varit utsatta för psykiskt våld i form av hot, kontroll och begränsningar.

Att tvingas anpassa sig till familjens normer och regler kan få allvarliga psykosociala konsekvenser på såväl kort som lång sikt för de utsatta. Flera studier och kartläggningar, som har genomförts inom det aktuella området i Sverige, visar på att det psykiska våldet och dess konsekvenser har en framträdande roll inom hedersrelaterat våld och förtryck.

Mot bakgrund av ovan anförda instämmer Länsstyrelsen i promemorians slutsats om att psykiskt våld, precis som fysiskt våld, är klandervärt och värt att skyddas ifrån.

¹ www.hedersfortryck.se

Sammanfattande synpunkter

8.8 Slutsatser i fråga om behovet av en kriminalisering

Länsstyrelsen instämmer i att det finns behov av att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld och tillstyrker därför promemorians förslag om att ett nytt brott, psykisk misshandel, införs i brottsbalken.

Däremot instämmer Länsstyrelsen inte i slutsatsen om att särskilda skäl inte finns för att kriminalisera försummelse. Att vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck innebär inte sällan att vara utsatt för försummelse genom till exempel vanvård av den fysiska, psykiska och känslomässiga hälsan i syfte att bestraffa. Vanvården i dessa situationer styrs ofta av faktorer relaterade till hedersförtryck, snarare än av förekomst av missbruk eller psykisk ohälsa hos vårdnadshavarna.

Erfarenheter från den nationella stödtelefonen till yrkesverksamma visar även på att försummelse används som ett medel att utöva kontroll. I Stiftelsen allmänna barnhusets studie framkommer att 31 procent av de elever som inte fick välja sin framtida partner hade utsatts för försummelse, jämfört med 5,5 procent bland elever som fick välja sin partner.² Försummelse i denna undersökning definierades bland annat som att inte få tillräckligt med mat eller som känslomässig (emotionell) försummelse som innebar att barnet inte kände sig älskat.

En särskilt sårbar grupp är personer med intellektuell funktionsnedsättning. I en hederskontext är intellektuell funktionsnedsättning förknippat med skam och erfarenheter från stödtelefonen visar att familjer med starka hedersnormer har svårt att acceptera sina barns särskilda behov och kan i förläningen därför motarbeta att insatser sätts in för barnets bästa. Även social isolering hör till de vanligast förekommande beskrivningarna bland yrkesverksamma som möter familjer och brukare inom LSS där man ser att familjen lever enligt hedersnormer.³

10.1 En ny brottstyp behövs

Länsstyrelsen tillstyrker och välkomnar förslaget om att en ny bestämmelse som föreskriver straffansvar för psykisk misshandel införs i 3 kap. 5 a § brottsbalken.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att förolämpning enligt 5 kap. 3 § ska ingå i de grova fridskränkningssbrotten, olaga förföljelse samt heders-

² Jernbro, Carolina och Landberg, Åsa, *Det är mitt liv! Om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin framtida partner*, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2018.

³ TRIS, *Gömd och glömd – Hedersrelaterat våld och förtryck mot vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*, 2020.

förtryck genom att ändra 4 kap. 4 a § första stycket och 4 kap. 4 b och e §§ brottsbalken.

Länsstyrelsen delar promemorians resonemang och slutsats kring utövandet av otillbörlig kontroll genom att den personliga handlingsfriheten begränsas.

Däremot instämmer Länsstyrelsen inte i förslaget att någon förändring i bestämmelsen om barnfridsbrott i 4 kap. 3 § brottsbalken inte föreslås. Länsstyrelsen anser utifrån barnperspektivet att det psykiska våld som drabbar barn bör synliggöras ytterligare, samt uppmärksammas och lagföras därefter.

10.1.2 Närmare om det föreslagna brottet psykisk misshandel

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att det är ett systematiskt handlingsmönster, inte enskilda gärningar var för sig, som ska utgöra utgångspunkten i kriminaliseringen av psykiskt våld. Denna utgångspunkt skapar bättre förutsättningar för att tolka upprepade kränkningar, begränsningar och kontroll av individens livsutrymme och som delar av en helhet.

10.1.9 Preskription och åtalsregler

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att brottet bör höra under allmänt åtal.

Ärendets slutberedning

I detta ärende har länsrådet Ann Holmlid beslutat. Utvecklingsledare Maha Eichoue har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har sakkunniga Iman Nilsson och Serine Gunnarsson samt Sandra Petersson, avdelningschef, vid Nationellt Centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck deltagit.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ann Holmlid

Länsråd

Maha Eichoue

Utvecklingsledare

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.